

Dette er siden både for deg som allerede er og til deg som vurderer å bli meddommer. Meddommere kalles også gjerne lekdommere, en fellesbetegnelse på en meddommer og et lagretted medlem/jury medlem.

Lekdommere spiller en viktig rolle i vårt rettssystem. Det er ikke noe krav til lekdommerens faglige bakgrunn. Dette fordi en tiltalt skal "dømmes av sine likemenn". Det er kommunen som velger lekdommere, så kontakt dem hvis du kan tenke deg denne oppgaven.

[Følg "Lekdommer" på Twitter.](#) [Gå til lekdommersiden på Facebook.](#)

I hvilke saker deltar meddommere?

Meddommere deltar i straffesaker i tingretten. De deltar også i lagmannsretten i saker hvor skyldspørsmålet skal avgjøres, og dessuten i saker hvor det skal utmåles straff for alvorlige forbrytelser. Det kan også være lekdommere i enkelte sivile saker. I Høyesterett deltar ikke lekdommere.

I gjennomsnitt må en lekdommer møte i cirka to rettssaker i året, men dette kan variere. Hvor lang en rettssak er, vil variere fra mindre enn én dag til flere uker. Det er over hundre år siden Stortinget bestemte at uavhengige borgere (lekdommere) skulle bruke sin sunne fornuft og skjønn til å avgjøre skyld, som en motvekt og korrigerende kraft for myndigheter og makthavere.

I noen saker brukes også såkalte fagkyndige meddommere. De skal gi retten innsikt i ulike fagområder som for eksempel psykologi og økonomi.

Oversikt:

- [Hvorfor dømmer meddommere i straffesaker?](#)
- [Hvordan velges meddommere?](#)
- [Har jeg møteplikt?](#)
- [Hvordan skal jeg kle meg?](#)
- [Hvilke fritaksgrunner gjelder?](#)
- [Når er jeg inhabil?](#)
- [Kan jeg skrive om saken på sosiale medier?](#)
- [Får jeg betalt for å møte?](#)
- [Mine oppgaver som lekdommer i tingretten?](#)
- [Skyld- og straffespørsmål.](#)

- [Mine oppgaver som lagrettemedlem i lagmannsretten.](#)
  - [Mine oppgaver som meddommer i lagmannsretten.](#)
  - [Meddommerquiz for tingretten \(domstol.no\)](#)
  - [Lekdommerquiz for lagmannsretten \(domstol.no\)](#)
  - [Informasjonsfilm for meddommere](#)
  - [Veiledning for lekdommere \(pdf\)](#)
  - [Infoark for utskrift \(pdf\)](#)
  - [Skjema for tapt arbeidsfortjeneste, godtgjørelse og reiseutgifter \(word-skjema\)](#)
-

[Veiledningen](#) er laget som støtte til deg som er nyoppnevnt meddommer eller lagrettemedlem. Her kan du lese om rettigheter, plikter, forskjellige typer saker og om lov, bevis og strafferamme. Du kan også lese om hva som skjer steg for steg i en rettssak og hva du bør være bevisst på.

[Infoark for utskrift](#) på to sider som kort forklarer rollen som lekdommer og svarer på noen praktiske spørsmål. (pdf)

Hvorfor dømmer lekdommere i straffesaker? Prinsippet om likemenn

Et alminnelig rettsprinsipp er at man skal dømmes av sine likemenn. Lekfolk spiller derfor en viktig rolle i vårt rettssystem. Det er ansett som en garanti for rettssikkerheten at

borgerne har medbestemmelse og kan uttrykke sin rettsoppfatning ved å dømme i straffesaker.

Både i tingretten og i lagmannsretten deltar lekdommere ved behandling av straffesaker. Lekdommere kalles enten meddommer eller lagrettemedlem. Meddommere deltar på lik linje med fagdommerne, og skal både vurdere om tiltalte er skyldig og hvilken straff som eventuelt skal gis. I avgjørelsen teller meddommernes stemmer like mye som fagdommernes.

Når lagmannsretten behandler de alvorligste straffesakene, vil skyldspørsmålet i de aller fleste tilfeller bli avgjort av ti lekdommere. Disse utgjør lagretten (også kalt jury).

[Til oversikten.](#)

Hvordan velges lekdommere?

For hver tingrett skal det være to utvalg av lekfolk, ett for kvinner og ett for menn, som meddommerne trekkes fra. Også for lagmannsrettene er det ett utvalg for hvert kjønn. Fra disse utvalgene trekkes både meddommere og lagrettemedlemmer.

Lekdommere velges av kommune- eller bystyret, og valgperioden er fire år.

[Domstolloven](#) (lenke til lovdata.no) stiller visse krav til hvem som kan velges til lekdommere:

Blant annet må du være fylt 21 år og være under 70 år, ha stemmerett og være valgbar til kommunestyret. Du må være norsk eller nordisk statsborger eller har vært innført i norsk folkeregister som bosatt i Norge de siste tre årene.

Det er også et vilkår at du snakker og forstår norsk. Videre stilles det krav til lekdommers lovlydighet. Disse kan ikke velges:

- Den som er idømt ubetinget fengsel i mer enn ett år, forvaring, tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, er varig utelukket fra vervet som meddommer.
- Den som er idømt ubetinget fengsel i inntil ett år er utelukket i 15 år, regnet fra når dommen ble rettskraftig.
- Den som er idømt betinget fengselsstraff, uansett straffens lengde er utelukket i 10 år, regnet fra når dommen ble rettskraftig.
- Den som har fått bøtestraff for lovbrudd med en strafferamme på mer enn ett år medfører utelukkelse i 10 år. Dette regnes fra da boten ble vedtatt eller dommen ble rettskraftig. Forenklede forelegg omfattes ikke.
- Den som har fått betinget påtaleunnlattelse og domsutsettelse, dersom det straffbare forholdet har en strafferamme på mer enn ett år. Utelukkelsen gjelder i 10 år (domsutsettelse betyr at retten har avsagt dom på straffeskyld, men har unnlatt å idømme straff).
- Den som er idømt samfunnsstraff blir utelukket i 15 år. Tidspunktet regnes fra da dommen ble rettskraftig hvis den subsidiære fengselsstraffen er mindre enn ett år. De som er idømt en subsidiær fengselsstraff på mer enn ett år, er utelukket for alltid.

Noen yrkesgrupper kan ikke velges som lekdommere. De som ikke kan velges er:

- stortingets representanter og vararepresentanter
- statssekretærer, statsrådenes personlige politiske rådgivere og ansatte ved statsministerens kontor
- fylkesmenn og assisterende fylkesmenn

- utnevnte og konstituerte dommere og ansatte ved domstolene
- ansatte i påtalemyndigheten, politiet og kriminalomsorgen
- ansatte i Justisdepartementet, Politidirektoratet og Domstoladministrasjonen (inkludert styret)
- ansatte og studenter ved Politihøgskolen og Fængselsskolen
- praktiserende advokater og advokatfullmektiger
- kommunens administrasjonssjef eller kommunerådets medlemmer i kommuner som er organisert i samsvar med kommuneloven kapittel 3, og kommunale tjenestemenn som tar direkte del i forberedelsen eller gjennomføringen av valget

Lekdommerne blir trukket tilfeldig fra utvalget til hver enkelt sak. Det skal være like mange av hvert kjønn.

[Til oversikten.](#)

Har jeg møteplikt?

Alle som står i utvalget over lekdommere, og som blir trukket ut til å gjøre tjeneste i en sak, har møteplikt. Denne plikten gjelder med mindre du uttrykkelig blir fritatt. Hvis du vil bli fritatt fra å møte i en sak, må du sende en skriftlig søknad til domstolen så snart som mulig etter at innkallingen er kommet i posten. Du må vedlegge en bekreftelse på fritaksgrunnen, for eksempel legeerklæring eller erklæring fra arbeidsgiver.

Hvordan skal jeg kle meg?

Meddommere bruker ikke dommerkappe. Bruk vanlige, pene klær. Klærne skal ikke ta oppmerksomheten vekk fra saken. Ikke ha klær med politiske budskap eller som støtter bestemte standpunkt eller foreninger. Vær heller ikke utfordrende kledd.

[Til oversikten.](#)

Fritaksgrunner

Dersom du har lovlig forfall kan du fritas fra å møte. Du kan ha lovlig forfall hvis oppmøte fører til at helse eller velferd settes i fare, eller viktige oppgaver og plikter blir forsømt. Som lovlig forfall kan også godtas særlig lang reisetid eller reiseavstand mellom bosted og domstol. Den som gjør tjeneste i militæret eller ved høyere domstol, har også lovlig forfall. Andre offentlige verv gir som hovedregel ikke lovlig forfallsgrunn.

Spesielt om helsemessige forhold

Hvis den som innkalles er mentalt eller fysisk svekket (f.eks. har svært dårlig hørsel eller syn), og derfor er ute av stand til å utføre oppgaven på en god måte, må det meldes fra til retten om det. Hvis man ikke selv er i stand til å melde fra, bør pårørende gjøre det. Du må levere legeerklæring, og domstolen vil deretter ta stilling til om du har lovlig fraværsgrunn.

Fritak i domssognet

Har du flyttet fra domssognet, må du melde fra til domstolen og legge ved bekreftelse fra folkeregisteret. Du vil da bli slettet fra utvalget. Flytting mellom kommunene i domssognet må også meldes til domstolen.

[Til oversikten.](#)

Inhabilitet

Hvis du er i nær slekt eller nær familie med noen av partene, er du [inhabil](#) og kan ikke dømme i saken. Det samme gjelder hvis du selv har direkte interesser i saken. Du kan også bli ansett inhabil hvis du ellers på en eller annen måte har noen tilknytning til partene eller saken som kan påvirke din avgjørelse. Det er også viktig å ikke ha noen meldinger eller diskusjoner på sosiale medier som Facebook etc. Det gjelder både før rettssaken starter og etterpå. Det kan føre til at hele rettssaken må startes på ny. Hvis du ser at du er inhabil når du får innkallingen, må du straks melde fra til domstolen. Det kan også hende at du først oppdager at du er inhabil når du møter i retten. For slike tilfeller har domstolen oppnevnt varamedlemmer som kan tilkalles i ditt sted.

[Til oversikten.](#)

Godtgjørelse

Den som blir trukket i lønn av arbeidsgiver, har krav på å få tapet dekket. Det må da legges fram en attest fra arbeidsgiver som klart viser hvilket beløp som trekkes. De som får lønn fra sin arbeidsgiver får ikke noen særskilt godtgjørelse. Studenter, pensjonister og trygdede får for tiden 250 kroner for hver dag som går med til å møte i retten. [Regelverket finnes i forskrift etter rettsgebyrloven \(lovdata.no\).](#)

Også selvstendige næringsdrivende får dekket tapt arbeidsfortjeneste, normalt beregnet etter gjennomsnittlig dagstap. Du fyller ut et eget skjema (søknad om erstatning for tapt arbeidsfortjeneste) når du kommer til domstolen.

Du har også krav på skyssgodtgjørelse etter statens regulativ. Vanligvis dekkes bare utgifter til rutegående transportmidler.

- [Skjema for tapt arbeidsfortjeneste samt godtgjørelse og reiseutgifter \(word-skjema\)](#)

[Til oversikten.](#)

Oppgaver som leddommer i tingretten

I tingretten tar du del i alle spørsmål som må avgjøres under hovedforhandling og etter at saken blir tatt opp til doms, på lik linje med fagdommeren. Det er vanligvis to meddommere og en fagdommer.

Første gang du skal gjøre tjeneste som meddommer må du avgi en forsikring. Dette skjer umiddelbart etter at retten er satt. Du forsikrer at du etter beste evne vil dømme etter loven og bevisene i saken. Det er fagdommerens oppgave å gjøre deg kjent med hvordan rettsreglene er å forstå. Det er bare det som kommer fram under hovedforhandlingen som kan danne grunnlag for rettens avgjørelse. Hva du har sett eller hørt, for eksempel i media, kan du ikke ta hensyn til.

Mens rettssaken pågår kan du ikke drøfte saken med andre enn rettens leder. Du kan altså ikke uttale deg til aktor, forsvarer, tiltalte, vitner eller journalister. Under hovedforhandlingen kan du stille spørsmål til aktor, forsvarer, tiltalte og vitner. Men du bør først henvende deg til rettens leder for å få vite hvordan man går fram.

[Til oversikten.](#)

Skyld- og straffespørsmålet

Avgjørelsen i en straffesak kan inndeles i to. Først tar retten stilling til skyldspørsmålet. Vanligvis kreves det at tiltalte må ha handlet med viten og vilje (forsett), men for domfellelse for overtredelse av noen straffebud, er det tilstrekkelig at tiltalte har handlet uaktsomt. Det er påtalemyndigheten som skal bevise at tiltalte er skyldig. Hvis retten ikke er overbevist om dette, skal tiltalte frifinnes. Hvis tiltalte blir funnet skyldig, skal retten deretter ta stilling til hvilken straff tiltalte skal få.

[Til oversikten.](#)

Mine oppgaver som lagrettemedlem i lagmannsretten

Lagmannsretten behandler anker over straffedommer avsagt av tingrettene. Når lagmannsretten behandler skyldspørsmålet i en straffesak med strafferamme på mer enn seks års fengsel, settes retten med tre fagdommere. I tillegg er det ti lekdommere som utgjør lagretten. Lagretten tar bare stilling til om tiltalte er skyldig eller ikke etter tiltalen. Lagretten skal ikke ta stilling til spørsmålet om straff. Lagrettens ordfører velges av og blant de ti medlemmene av lagretten.

Når rettsforhandlingene er over, trekker lagretten seg tilbake i enerom for å rådså. Før lagretten trekker seg tilbake gir rettens leder en redegjørelse for saken, blant annet for de rettssspørsmål som saken reiser. Lagretten er bundet av rettslederens syn på hvordan rettsreglene skal forstås.

Under de lukkede forhandlingene kan lagretten kun ta kontakt med rettens leder. Han kan heller ikke være til stede når lagretten drøfter saken. Hvert enkelt av de ti lagrettemedlemmene stemmer etter tur ja eller nei på spørsmålene om tiltalte er skyldig eller ikke etter tiltalen.

Minst sju av medlemmene må stemme ja for at lagretten kan svare "ja" på hvert av spørsmålene. Rådslagningen og stemmegivningen i lagretten er hemmelig, og det gis heller ingen begrunnelse for svarene. Når lagretten er kommet tilbake i rettssalen, leser ordføreren opp det enkelte spørsmål og deretter lagrettens svar.

De juridiske dommerne kan sette lagrettens kjennelse til side og bestemme at saken skal behandles på nytt. Det kan skje hvis tiltalte er kjent skyldig, men fagdommerne mener at det ikke er ført tilstrekkelige bevis for dette. På samme måte kan fagdommerne sette kjennelsen til side om lagretten har svart nei på skyldspørsmålet, mens de selv er enstemmige i at tiltalte utvilsomt er skyldig.

Blir lagrettens kjennelse satt til side, skal saken behandles på nytt. Da blir det imidlertid ikke en ny sak med lagrette, saken behandles istedet som en meddomsrettssak.

Hvis tiltalte er kjent skyldig og kjennelsen er godtatt av retten, skal spørsmålet om straff avgjøres. Da deltar fire av lagrettens medlemmer (ordføreren og tre til) sammen med fagdommerne. De tre blir tatt ut ved loddtrekning.

[Til oversikten.](#)

Mine oppgaver som meddommer i lagmannsretten

I visse andre straffesaker enn lagrettesaker deltar også lekdommere. Det gjelder de sakene der strafferammen er fengsel i inntil seks år, og hvor retten skal ta stilling til om tiltalte er skyldig. Da deltar fire meddommere, to av hvert kjønn, sammen med tre fagdommere.

Det samme gjelder i straffesaker med strafferamme over seks år når det bare er straffutmålingen som skal behandles. Oppgavene er de samme som for en meddommer i tingretten.